

Pöytäkirja

16.1.2020

VN/10421/2019

VN/10421/2019-VM-2

Avoimen hallinnon työryhmän toisen kokouksen pöytäkirja 11.12.2019

Aika 11.12.2019 klo 9.00-13.00

Paikka Nh. Loppupeli, Mariankatu 9, valtiovarainministeriö

Länä Puheenjohtaja Katju Holkeri, finanssineuvos, valtiovarainministeriö

Jäsenet:

Maria Bäck, yliopiston lehtori, Helsingin yliopisto
 Mika Honkanen, kehityspäällikkö, Väestörekisterikeskus (1.1.2020 alkaen Digi- ja väestötietovirasto) (osallistui kokoukseen etänä)
 Päivi Kurikka, erityisasiantuntija, Suomen Kuntaliitto
 Katariina Luoto, erityisasiantuntija, Keski-Suomen Yhteisöjen Tuki ry
 Rauna Nerelli, viestintäasiantuntija, Celia
 Merja Niemelä, Kuntalaisvaikuttamisen koordinaattori, Oulun kaupunki
 Johanna Nurmi, neuvotteleva virkamies, valtiovarainministeriö
 Liisa Partio, johtava asiantuntija, Mannerheimin lastensuojeluliitto
 Heli Rantanen, vuorovaikutuspäällikkö, Helsingin kaupunki
 Varajäsen Ari Tammi, erityissuunnittelija Helsingin kaupunki
 Heikki Talkkari, neuvotteleva virkamies, valtiovarainministeriö
 Liisa Tiainen, vastaava asiantuntija, Vanhustyön keskusliitto (osallistui kokoukseen etänä)
 Ulla Tiililä, erityisasiantuntija, Kotus
 Jouni Tuomisto, hallituksen jäsen, Open Knowledge Finland
 Hanna Wass, professori, Helsingin yliopisto
 Sihteeri
 Sonja Joutsenlahti-Wuoristo, assistentti, valtiovarainministeriö

1 Ajankohtaiset asiat

a) aluekierros

Kerrottiin keväällä maaliskuussa tapahtuvasta aluekierroksesta. Aluekierros on avoimen hallinnon neljännen toimintaohjelman ensimmäisen sitoumuksen kestävä avoimuuden alainen toimenpide. Aluekierroksen tarkoituksena on käydä vuoropuhelua alueiden kaupunkien ja kuntien johdon ja viranhaltijoiden sekä alueella toimivien valtion virkamiesten kanssa työstä avoimuuden, osallisuuden ja luottamuksen vahvistamiseksi. Tavoitteena on myös vahvistaa avoimuutta tukevaa viranomaisten välistä yhteistyötä ja viestintää.

Käydään läpi kaikki maakunnat. Myös kaupungin tai kunnan, jossa tilaisuus pidetään, lähikunnat kutsutaan aluekierrostilaisuuksiin. Esimerkiksi Rovaniemellä pidettävä tilaisuus on kaikille Lapin kunnille.

Postiosoite
Postadress
Postal Address
 Valtiovarainministeriö

Käyntiosoite
Besöksadress
Office

Puhelin
Telefon
Telephone

Faksi
Fax
Fax

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet

PL 28
 00023 Valtioneuvosto

Snellmaninkatu 1 A
 Helsinki

0295 16001
 +358 295 16001

valtiovarainministerio@vm.fi

Kaikki aluekierroksen tilaisuudet ovat maaliskuussa. Jos resursseja riittää, niin voidaan lisätä paikkakuntia. Päivämäärät eivät ole vielä lopullisia, koska kaikista kunnista ei ole vielä saatu vastausta. Aluekierrosta on valtiovarainministeriön lisäksi toteuttamassa Kuntaliitto.

Aluekierroksella ovat aiheina avoimen hallinnon lisäksi johdon sitoutumisen tuki ja hankinnat. Aluekierros on yhdistetty näiden kolmen aihepiirin kanssa, koska toimijat ja kohdejoukko ovat samoja. Hankintasuomi toteutetaan yhdessä Kuntaliiton kanssa. Juuri nämä kolme asiaa yhdistetään, koska ajankohta on sama ja kaikissa on tehtävänä johdon tavoittaminen. Aluekierrokselle on tavoitteena saada mukaan kuntaliiton ja VM:n johtoa. Aluekierrospäivien aikataulussa hankinta-asioille on varattu aamupäivä, jonka jälkeen on lounas. Iltapäivälle ohjelmassa on avoin hallinto ja johtaminen. Iltapäivän päätteeksi työpäivän jälkeen kansalaisille ja kansalaisjärjestöille on tilaisuus.

Apuna aluekierroksen toteuttamisessa on Dialogiakatemia. Tilaisuudet halutaan järjestää niin, että lisätään yhteistä ymmärrystä siitä, miten voidaan tukea kuntia ja valtion virastoja. Dialogiakatemia auttaa vuorovaikutuksellisuudessa ja kutsujen muotoilussa.

Avoimen hallinnon työryhmältä osallistuminen aluekierrokseen on vapaaehtoista. Työryhmältä toivotaan kommentteja esimerkiksi siihen, ketä kutsutaan, missä paikassa tilaisuudet kannattaa pitää, mihin kellonaikaan, miten tiedotetaan. Myös kritiikki on erittäin tervetullutta.

Kysyttiin, oliko päivämäärissä muutosmahdollisuuksia. Kävi ilmi, että Keski-Suomessa on juuri Jyväskylän aluekierroksen 19.3 aikaan oma tapahtumansa. Todettiin, että on myös mahdollista, että aluekierroksen tilaisuus voisi tulla osaksi jonkun muun jo järjestämään tilaisuuteen.

Aluekierrokselta toivotaan näkökulmia etenkin avoimen hallinnon strategiatyöhön. Yksi tärkeä aluekierroksen viesti joka, johtajille halutaan viedä, on että avoimuutta pitää johtaa ja se ei ole erillinen asia vaan pitää olla johtajuuden ytimessä.

Pääkaupunkiseudulla ollaan järjestämässä myös tilaisuus. Todettiin, että pääkaupunkiseudulla on jo suunnitteilla yhteistyötapaamisia ja kannattaa miettiä voiko aluekierroksilaisuuksia sisällyttää niihin.

Virkamiesverkostoa koskien toimeenpanokirje lähetetään virastoille ja kunnille avoimesta hallinnosta tammikuussa, jotta se ehtii ennen aluekierroksen alkamista. Toimeenpanokirjeessä pyydetään uusimaan virkamiesverkoston jäsenyys ja saamaan jäsen niistä virastoista, joista sitä ei vielä ole. Luonnos toimeenpanokirjeestä lähetetään työryhmälle kommentteille. Todettiin, että määräystä virkamiesverkostosta ei voi lähettää. VM:llä ei ole lakia tästä asiasta eikä siten ole toimivaltaa määrätä.

Kiertueen sisällöstä keskusteltiin. Kielen merkitys avoimuudessa on merkittävä ja sen ymmärtäminen, että julkishallinnon kieli ei ole yksilökysymys. Kieli ei saa olla yksilöiden varassa. Todettiin, että taustamateriaalina olisi [kirjoittajan huoneen taulu](#), [viraston huoneentaulu](#) ja poliittikkakatsaus EU-puheenjohtajuutta varten tehtyjä poliittikkakatsauksia ([Hyvä virkakieli osallistaa ja ehkäisee syrjäytymistä](#), [Tutkimusyhteistyö](#), [Tieto ja tietopolitiikka digitalisaation ytimessä](#), [Hallinnon rooli luottamuksen vahvistamisessa](#) ja [Avoin hallinto Suomessa](#)).

Ehdotettiin, saisiko aluekiertueelle avoimen datan asiaa ja direktiiviä. Saavutettavuuteen liittyvää koulutusta. Todettiin, että tietoa voi viedä monella tapaa aluekierrokselle. Asiaa mietitään.

b) OECD-kokous

Suomi on puheenjohtajamaa OECD:n julkishallintokomiteassa. Yksi komitean suosituksista on avoin hallinto. Työn tueksi on perustettu työryhmä, jota Suomi puheenjohtaa. Työryhmällä on viisi työaluetta, civic space, transparency and accountability, public communication, open governance, innovative citizen participation. Ensimmäinen kasvokkain tapahtuva kokoontuminen on Helsingissä toukokuussa. Päivämäärä ilmoitetaan avoimen hallinnon työryhmälle, kun se on tiedossa. Tarkoituksena on, että kokouksen yhteydessä voidaan mainontaa hyviä käytäntöjä. Englanninkielistä materiaaleja otetaan mielellään vastaan työryhmältä. Niin niitä voidaan nostaa kokouksessa esille. Maiden määrä kokouksessa on yli 40, paikalle tulee varmaan osallistujia noin 30:sta maasta. Kokoukseen olisi tarkoitus esitellä

luonnos avoimen hallinnon strategiasta. Osallistuvilta mailta toivotaan palautetta avoimen hallinnon strategiasta.

Ensi keväänä ilmestyy nuorten osallisuudesta iso OECD-raportti. Sen voisi mahdollisesti lanseerata Suomen kokouksessa. Ainakin voidaan mainostaa Suomessa, jos se lanseerataan Pariisissa. Todettiin, että Civic Space (suomeksi kansalaisyhteiskunnan toimintamahdollisuus / kansalaisyhteiskunnan tila) on menossa huonompaan suuntaan suurella osalla OGP-maassa. Se ei ole vain Euroopan ulkopuolinen ongelma. Advisory Group of the Observatory Civic Space kokoontuu Suomessa. Luvattiin lähettää koko ryhmälle OECD:n muistio, josta käy ilmi millä mittareilla Civic Space mitataan. Kehikkoa, jolla arvioidaan, luodaan parhaillaan.

OECD:lta on tilattu luottamusarviointi. Luottamusarviointin tekeminen alkaa keväällä 2020 ja se valmistuu 2021. Kansalaisille lähetetään kysely. Etelä-Koreassa on jo tehty luottamusarviointi. Suomi on toinen maa, jota arvioidaan. Voidaan miettiä mikä on hyöty OECD:ssa muille maille. Suomi ei tuota itse lukuja toisin kuin Korea raportin kanssa tehtiin. OECD tuottaa työn muuten paitsi kansalaiskyselyn. Kansalaiskyselyitä on tehty useammassa maassa. OECD:lla on kysymyspatteristo ja kysymyksiä muokataan suomalaiseseen kontekstiin ja toimintaympäristöön sekä asioihin, jotka ovat Suomen kannalta tärkeitä. Jokin muutenkin kyselyitä tuottava taho tekee kyselyn, joko valtion ulkopuolinen taho tai Tilastokeskus.

Arviointi koskee valtion lisäksi myös kuntia. Tavoitteena on tuottaa tietoa Suomen luottamuksen tilasta Suomelle. OECD antaa näkemyksensä, miten he ajattelevat mihin Suomessa pitäisi asioina investoida, mitä pitäisi painottaa, kehittää ja investoida, jotta epäluottamus vähenee ja luottamus kasvaa. Arvioinnissa annetaan suosituksia. Tarkoitus, että luottamusarviointi valmistuu ennen hallituksen puoliväliriihettä.

OECD on tuottanut pari vuotta sitten julkaistun [Measuring Trust](#). Julkaisu on tarkoitettu kansalaisille tilastoviranomaisille. Todettiin, että olisi hyvä, että Suomen Tilastokeskus rupeaisi tekemään vastaavia tutkimuksia ja näyttäisi mallia muille maille.

c) OGP-vierailu

OGP:sta käytiin Helsingissä 29.11.2019 EU-kokouksessa. He kävivät myös Helsingin kaupungin vieraana ja tapasivat ministerin ja alivaltiosihteerin. Viesti Suomelle oli, että Suomi on hyvä. Toivovat, että Suomi olisi entistä enemmän esimerkkinä ja suunnannäyttäjänä muille OGP-maille yhdessä muiden Pohjoismaiden kanssa.

OGP:lla on lähes vuosittain huippukokouksia. Vuonna 2021 on seuraava, joka pidetään Etelä-Koreassa. Suomesta voisi osallistua huippukokoukseen isompi joukko. Soviittin, että palataan asiaan. Suomi ei ole maksanut OGP:lle jäsenmaksua. Suomi alkaa olla ainoita maita, joka ei ole maksanut. Alun perin jäsenmaksua ei pitänyt olla. Suomesta on epäreilua, että Suomella on yhtä iso maksu kuin esim. USA:lla. Jäsenmaksulla saa esim. arvioinnit, jotka Suomi on saanut nyt ilmaiseksi. Jäsenmaksulla myös tuetaan heikommassa asemassa olevia OGP-maita. Suomen maksua pohditaan tällä hetkellä

Johanna Nurmi kertoi EU-kokouksesta. Työryhmästä kokouksessa oli myös Maria Bäck. EUPAN (European Public Administration Network) on hallintopolitiikan kehittämisen EU-verkosto. Uusi ohjelmakausi käynnistyi Suomen puheenjohtajuuskauden alkajaisiksi. Luottamusteema on vahvana koko kolmevuotisella kaudella. Suomen puheenjohtajuuskauden slogan oli ”making trust sustainable”. Asiaa katsottiin monesta näkökulmasta. [eupan.eu](#) -sivuilta löytyy jo yksi raportti ensimmäisestä kokouksesta. Työpajojen teemat liittyvät muun muassa poikkihallinnolliseen yhteistyöhön, etiikkaan ja robotiikkaan. Luottamus-teema kulki kaikkien teemojen läpi. 3.1 asti on katsottavissa EU-kokouksen live-tallenne luottamusteeman paneelista. Raportti voidaan toimittaa työryhmälle.

2 Avoimen hallinnon strategia - työpajatyöskentelyä

Vesa Lipponen on tällä hetkellä keskeisenä henkilönä julkisen hallinnon strategiatyössä. Edellisessä avoimen hallinnon työryhmän kokouksessa läsnä ollut Kari Hakari on nykyään muissa tehtävissä. Avoimen hallinnon strategia on paitsi oma kokonaisuutena, myös osa julkisen hallinnon strategiaa. Avoimen hallinnon strategia on myös OECD:n suositus. Avoimen hallinnon strategia pitäisi olla valmis kesäkuussa 2020.

Pitää miettiä mikä on nykytila ja mikä on tavoitetila. Strategiaa tehdessä pitää välttää, ettei mennä toimintaohjelman tasolle. Pitää miettiä mikä on strategian rooli. Avoimen hallinnon strategiaa ei tehdä vain tässä ryhmässä, vaan myös aluetilaisuuksissa, muissa tilaisuuksissa ja sähköisenä.

Työryhmää pyydettiin miettimään ja kirjaamaan: ”Minkä pitäisi muuttua, kun mietitään avoimen hallinnon tulevaisuutta pitkällä aikavälillä?” Alle on listattua asiat, jotka nousivat keskustelussa esiin.

- Asenne. Ymmärrettävyys, empatiaprofiili.
- Strategia, johtaminen, julkisuus
- Avoimuus, päätöksenteon läpinäkyvyyden lisääminen kaikilla osa-alueille. Miten identifioimme ne, joissa sitä erityisesti pitäisi lisätä.
- Poliittisen keskustelun ilmapiiri niin myrkyttynyt, että sille pitäisi voida pystyä tekemään jotain. Poliitikkoihin ei uskota.
- Muunnellun totuuden esittäminen, kielenkäyttö. Viestintäilmapiirin muutos huonompaan. valeuutiset. Eduskunnan kyselytunnin kielenkäyttö on hirveää. Mihin voi luottaa?
- Suomi on maailman paras avoimen hallinnon maa
- Enemmän ymmärrystä toimintaympäristön arjesta ja käytännöistä, sekä kansalaisten näkökulmasta, että käytännön työn näkökulmasta.
- Julkisen hallinnon rooli luotettavana toimijana ja tiedon tuottajana. Asiantuntijat luotettavina toimijoina. Julkishallinnon rooli ei ole enää luotettava toimija, kun kaikkea epäillään.
- Tutkijoiden tuottama tieto ja sen käytettävyys päätöksenteossa, tutkijoiden on vaikea auttaa siinä, mikä on paras ratkaisu, koska ne ovat aina myös arvovalintoja. Mutta niissäkin tilanteissa, joista tutkimus voi yksiselitteisesti sanoa, että joku päätös on turmiollinen, toimitaan toisin. Tutkijoiden ja hallinnon välisen vuoropuhelun parantaminen tässä mielessä.
- Luottamuksen kasvattaminen ja siihen kunnianhimoinen tavoite sille, monesti voi olla kiinni myös pienistä asioista, myös sen osalta, miten esim. tämä ryhmä toimii.
- Kansalaisjärjestöt pitäisi nähdä luotettavana keskustelukumppanina heti alusta lähtien. Julkishallinnon toimijat usein näkevät toiset hallinnon toimijat luotettavimpina yhteistyökumppaneina.
- Viestintäkulttuurin muutos pitäisi ymmärtää nykyistä paremmin. Ihmislähtöinen, kunnioittava, tunteet huomioon ottava viestintä, ei ainoastaan operatiivisesta toiminnasta viestintää.
- Avoimuuden merkityksen ja hyödyn ymmärtäminen. Uskallus puhua keskeneräisistä asioista.
- Digitaalisen vuorovaikutuksen kanavien lisääntymisen ymmärtäminen ja erilaisten vaihtoehtojen kokeilu hallinnossa.
- Dialogivalmennuksen lisääminen hallinnossa.
- Hyvän hallinnon säilyttäminen. Ja myös negatiivisten vaikuttamispyrkimysten nykyistä parempi tunnistaminen ja nykyistä paremman keinot hallita sitä.
- Kiinnittyminen olemassa oleviin prosesseihin ja viestintäkanaviin sekä hallinnon että kansalaisyhteiskunnan puolella. Mitä kaikkea nykyistä hyvää voidaan pitää yllä ja parantaa.
- Tutkijakummitoiminta kansanedustajien kanssa alkanut (Vuoropuhelun parantaminen Tutkaksen kautta)
- Hallinto ja päätöksenteko ovat kieltä ja tekstiä, asioiden kirjaamista. ”Tahaton kielipolitiikka”. Tämä asia sivuutetaan, vaikka monissa tilanteissa se vie ajan kanssakäymisestä ihmisten kanssa. Valtava kirjaamisen tarve voi estää muiden tavoitteiden toteutumisen esimerkiksi sosiaaliseen vuorovaikutukseen asiakkaiden kanssa.
- Avoimuuden johtaminen – miten strategialla voidaan luoda edellytyksiä avoimuuden hyvälle johtamiselle. Edistäisi hyvää hallintoa ja luotettavuutta, kun toiminta olisi linjakasta.
- Koko aloitejärjestelmä sekä kunnan että valtakunnan tasolla pitäisi kokonaan uudistaa.

- Avoimuuden johtaminen. Epämääräiset päätökset. Voitaisiin luoda avoimuuden hyvälle johtamiselle. Päätöksien tekeminen luotettavan tiedon perusteella.
- Todella vaikeaa keskustella keskeneräisistä asioista. Tästä seuraa mm. päällekkäistä työtä.
- Tutkimustiedolla ei ole enää sellaista merkitystä poliittisessa päätöksenteossa kuin sillä on ollut. Paras argumentti voittaa, pitää olla näkemys siitä mitä päätöksiä tehdään.
- Miten ymmärretään suoran osallistumisen mahdollisuudet, miten kansalaiset sen näkevät ja miten hallinnossa se nähdään? (vrt. kokemukset osallistuvasta budjetoinnista)
- Vihapuheen hillintä (jos aletaan pelätä esim. tilaisuuksien striimausta sen vuoksi), tämän oireiden vähentäminen.
- Keskeneräisyyden sietäminen ja verkosto-osaamisen lisääminen
- Ihmisten kaksoisroolit, esim. tutkimus (ja hallinto) ja yritystoiminta; selkeät pelisäännöt tässä.
- Verkosto-osaamisen lisääminen (myös hallinnon sisällä) ja keskeneräisyyden parempi sietäminen.
- Vuorovaikutteisuuden mittaaminen
- Arjen työn sisältöjen parempi ymmärtäminen. Samoja ihmisiä näkyy verkoissa melkein aiheessa kuin aiheessa. Emme tavoita tarpeeksi heitä, jotka tekevät työtä asiakkaiden kanssa. Kehittäjät tapaavat kehittäjiä. Miten heidät tavoittaa arjen työn tasoa.
- Lukemisen muutoksen ymmärtäminen. Lukutaidon heikkeneminen ja lukemisen vähentyminen. Nuorten viestintä nykyään on hyvin visuaalista. Miten tämä otetaan huomioon valtionhallinnossa.
- Kansalaisjärjestöt pystyvät viedä omille kansalaisryhmille viestiä enemmän tulkittuna.
- Kielenkäyttö on niin julmaa nykyään, että omassa kielenkäytössä saa olla tosi varovainen. Tämän hallittavuus mukaan strategiaan.
- Kansalaispätevyyden osalta Suomen tilanne ei ole kovin hyvä, erit. sisäinen kansalaispätevyys, kyky ymmärtää päätöksentekoa jne.
- Mennään sinne, missä ihmiset jo nyt ovat, eikä odoteta, että he tulevat johonkin hallinnon tilaisuuteen tai netistä etsimään tietoa
- Sosiaalisen median pelisäännöt. Eettinen näkökulma.
- Ei odoteta, että ihmiset tulevat hallinnon luokse. Hallinto menee sinne missä ihmiset jo valmiiksi ovat.
- Voiko Twitteriin laittaa omia ajatuksia, jotka eivät ole vielä valmiita?

Todettiin, että avoimen hallinnon viralliset viestintäkanavat ovat avoimen hallinnon sivut ja avoimen hallinnon viesti. VM:n tili VM-uutiset. Avoin hallinto ei ole Facebookissa kovin aktiivinen.

Kotus mainostaa 28.1.2020 Koneen kielisäätiön kieli, valta ja osallisuus Paasitorinissa.

3 Neljännen toimintaohjelman mittarit

Kohtaa ei ehditty käydä kokouksessa läpi.

Jakelu Avoimen hallinnon työryhmä

Tiedoksi Valtioneuvoston Hankeikkuna